

PM 2013:108 RI+RVI (Dnr 039-580/2013)

Remiss om Hållbar IT (SIS-remiss 10752)

Remisstid den 28 juni 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen ”Hållbar IT” (SIS-remiss 10752) hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarråden Sten Nordin och Per Ankersjö anför följande.

Ärendet

Den svenska kommittén SIS/TK 550, Hållbar IT, har utarbetat det förslag till svensk nationell standard som presenteras i denna remiss. Avsikten är att förslaget ska fastställas och ges ut som svensk standard.

Informationsteknik, IT är idag en naturlig och nödvändig del av de flesta organisationers verksamhet. Funktioner och användningsområden ökar stadigt och påverkar organisationers och människors arbetssätt. Rätt använd skapar informationstekniken möjlighet till stora potentiella miljövinster. Det kan exempelvis handla om smarta lösningar som minskar resandet, optimerar logistik och transporter samt effektiviserar energianvändningen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och miljöförvaltningen för kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret konstaterar att Stockholms stad sedan flera år har fattat ett antal beslut som är styrande för arbetet med miljöfrågorna och hur informationstekniken kan användas för att begränsa miljöpåverkan.

Miljöförvaltningen har ingen erinran mot vägledningen, men anser det otidsenligt att utforma ett ledningssystem för hållbar it eftersom it är ett verktyg och det centrala även ur ett hållbarhetsperspektiv är ett väl fungerande it-system för den verksamhet som it ska betjäna. Förvaltningen anser även att förslaget är mycket abstrakt och ger liten vägledning för hur it-verksamheten kan anpassas och utformas för att minska miljöpåverkan. I en bilaga ges en rad exempel på hur it kan minska miljöpåverkan, men det saknas en helhetsanalys om effekterna av de beskrivna åtgärderna.

Våra synpunkter

Stockholms stad har under en rad år fattat ett antal viktiga beslut som är styrande för hur informationstekniken kan användas för att begränsa miljöpåverkan. Nyttjandet av informationsteknik är en central och integrerad del i stadens verksamheter. I detta

arbete är miljöfrågorna naturligt integrerade och utgår från styrdokumentet Vision 2030, Stockholms miljöprogram och Strategi för Grön IT.

Det är glädjande att se att stora delar av det remitterade förslaget på ny svensk nationell standard ligger i linje med de beslut som redan har fattats i staden. Samtidigt är det viktigt att inte isolera it-lösningar från övriga verksamheter, eftersom det riskerar leda till suboptimeringar med såväl tveksam miljönytta som tveksamma effektivitetsvinster, något som på ett tydligare sätt borde genomsyra förslaget.

I övrigt hänvisar vi till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Hållbar IT” (SIS-remiss 10750) hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 12 juni 2013

STEN NORDIN

PER ANKERSJÖ

Bilagor

1. Hållbar IT, SIS-remiss 10752
2. Svarsblankett, SIS-remiss 10752

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Vi instämmer i Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande.

ÄRENDET

Det finns många områden där it kan begränsa miljöpåverkan inom organisationen. Samtidigt är det viktigt att också begränsa den miljöbelastning som it ger upphov till genom exempelvis återvinning samt minskad kemikalie- och energianvändning.

En standard som på ett konkret sätt lyfter fram metoder att använda it som miljöteknik och som även ger vägledning i hur miljöpåverkan från själva it-användningen kan begränsas har stor potential att bidra till ett mer hållbart samhälle. Systematiken i standarden anknyter tydligt till miljöledning och den internationella standarden ISO 14001:2004. På så sätt blir den lätt att använda för alla de organisationer som redan har ett befintligt miljöarbete.

Standarden fokuserar dels på miljöpåverkan inom organisationens alla områden där it kan användas effektivt för att minska denna påverkan. Fokus ligger också på it:s egen miljöpåverkan och hur denna i sin tur kan begränsas. Standarden ger inte vägledning till metoder och åtgärder som inte har en koppling till it.

Standarden fastställer inte i sig specifika kriterier för miljöprestanda, och är inte avsedd för certifieringsändamål.

Standarden vänder sig till alla typer av organisationer i egenskap av användare av it, som vill införa ett systematiskt förbättringsarbete inom hållbar it. Innehållet i standarden är inte utformat som produktkrav och bör inte refereras till vid marknadsföring av varor och tjänster.

Standarden behandlar i huvudsak följande områden:

Kartläggning av organisationens miljöpåverkan handlar om att identifiera miljöaspekter kopplat till hela organisationens verksamhet, relatera till den miljöpåverkan dessa orsakar samt bestämma vilka miljöaspekter som är betydande.

Verktyg och metoder – miljöförbättring med it innebär att man genom omvärldsbevakning inventerar hur IT, i form av teknik och metoder, kan utnyttjas för att ersätta befintliga processer inom organisationen i syfte att reducera miljöpåverkan.

Mål, delmål och handlingsplaner är det avslutande delsteget i planeringsfasen Miljöförbättring med IT, där informationen från de föregående tre delstegen vägs samman och resulterar i mål, delmål och handlingsplaner.

Kartläggning av miljöpåverkan från it handlar om att identifiera miljöaspekter kopplat till den miljöpåverkan som IT i sig själv ger upphov till, med hänsyn till hela livsrymden, det vill säga tillverkning, användning och återvinning.

Verktyg och metoder – miljöförbättring av it handlar om att inventera hur vissa givna IT-funktioner kan effektiviseras med avseende på reducerad miljöpåverkan i förhållande till bibehållen eller förbättrad funktion.

Genomförande och mätning är den fas då allt förarbete från planeringsfasen genomförs. Mål och handlingsplaner från de två separata planeringsfaserna Miljöförbättring med it och Miljöförbättring av it realiserar genom att resurser, roller, kompetens och rapportering säkerställs.

Uppföljning och utvärdering omfattar utvärdering av aktiviteter och resultat samt dokumentation och, vid behov, korrigerande åtgärder.

Analys och förbättring är den fas som säkerställer att arbetet med hållbar it leder till ständig förbättring. Resultaten sammanställs, analyseras och jämförs med mål och genomförda aktiviteter.

Dessutom behandlar dokumentet fundamentala principer för att arbetet med hållbar it ska ge förväntade effekter. Principerna kan betraktas som förhållningssätt och berör alla som är engagerade i arbetet med hållbar it.

Dokumentet innehåller dessutom tre bilagor med följande innehåll:

Bilaga A samlar exempel på aktiviteter inom området hållbar it. Det handlar både om miljöförbättring med it och miljöförbättring av it. Bilagan är tänkt att, på ett konkret sätt, stimulera organisationer att praktiskt börja arbeta med Hållbar IT.

Bilaga B ger exempel på sociala aspekter med koppling till Hållbar IT. Denna bilaga pekar ut några viktiga sociala aspekter som man som it -användande organisation har möjlighet att påverka. Som utgångspunkt har ISO 26000, den internationella standarden för socialt ansvarstagande, använts.

Bilaga C behandlar miljökrav som kan ställas vid upphandling.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och miljöförvaltningen för kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret kan konstatera att Stockholms stad sedan flera år fattat ett antal beslut som är styrande för arbetet med miljöfrågorna och hur informationstekniken kan användas för att begränsa miljöpåverkan. Intentionerna i standarden ligger helt i linje med dessa beslut.

Vision 2030

Stockholms kommunfullmäktige har beslutat om Vision 2030 (utl. 2007:82). Visionen visar hur staden ska utvecklas fram till år 2030 med målet att bli en av världens vackraste, renaste och tryggaste städer. Stockholm ska vara världsledande på att utveckla, kommersialisera och tillämpa ny energi- och miljöteknik. Staden ska vara energieffektiv och ledande inom informationsteknik.

Stockholms miljöprogram

Kommunfullmäktige har också fattat beslut om ett nytt miljöprogram, Stockholms miljöprogram 2012-2015 (Dnr 303-1207/2010). Målen i programmet är styrande för staden som helhet och vägledande för den enskilda nämnden och styrelsen. Miljöprogrammet bygger på stadens tidigare miljöprogram och miljöutredningar där de viktigaste miljöfrågorna och hälso- och miljörisikerna lyfts fram.

Programmet ska också utgöra en grund för samarbete med näringslivet, invånare, organisationer och myndigheter som är viktiga aktörer i arbetet för ett miljömässigt hållbart Stockholm.

Miljöprogrammet innehåller sex inriktningsmål som staden ska uppfylla:

- Miljöeffektiva transporter
- Giftfria varor och byggnader
- Hållbar energianvändning
- Hållbar användning av mark och vatten
- Miljöeffektiv avfallshantering
- Sund inomhusmiljö.

Arbetet med miljömålen kan följas av stockholmarna och andra intresserade på Stockholms miljöbarometer. Där redovisas även data om den aktuella miljösituationen i Stockholm.

Strategi för Grön IT

Kommunfullmäktige har vidare antagit en Strategi för Grön IT (Dnr 031-1104/2009). Miljötekniken och informations-tekniken är två särskilt viktiga områden för att realisera det hållbara samhället. Hållbar IT (Grön IT) är ett samlingsbegrepp för de åtgärder som syftar till minskad miljöbelastning med hjälp av IT. Det handlar dels om att använda informationsteknik för att minska miljöpåverkan och dels om att minska energiförbrukning och miljöpåverkan inom IT-sektorn som helhet.

Stadsledningskontoret kan konstatera att strategins insatsområden till stora delar möter de områden som standarden lyfter fram. Följande insatsområden omfattas:

- Energieffektiva fastigheter
- Synliggöra och visualisera energi- och elanvändning
- Miljöeffektiva transporter och miljöanpassat resande
- Digitala möten (Jobba smartare)
- Utveckling av e-tjänster
- Digital ärende- och dokumenthantering.

Stadsledningskontoret kan vidare konstatera att även de insatsområden inom stadens IT-miljö, hur man ska tänka när man köper nya IT-tjänster samt hur man agerar för att utveckla IT-miljön på längre sikt, ligger i linje med standarden:

- Miljöanpassad upphandling inom IT
- Gröna datacenter och grön datakommunikation
- Gröna arbetsplatser
- Effektivare utskrifter.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget till svensk nationell standard som presenteras i denna remiss. Stadsledningskontoret vill dock särskilt framhålla vikten av förankring, styrning och samordning av stadens egen verksamhet i en miljöanpassad riktning vid tillämpning av intentionerna i standarden för Hållbar IT. Genomförande och uppföljning bör integreras med miljöprogram 2012-2015.

Genomförande och uppföljning

Nämnder och styrelser har en nyckelroll i genomförande- och uppföljningshänseende. Samtliga nämnder och styrelser måste vidta åtgärder som leder till måluppfyllelse utifrån sin verksamhet, oavsett utpekat ansvar för specifika delmål. Samtliga nämnder och styrelser har också att utifrån miljöprogram 2012- 2015 att klarlägga sin egen miljöpåverkan och beskriva åtgärder för att minska densamma i en miljöhandlingsplan.

Miljöprogrammet är sedan 2008 integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS. Integreringen innebär att genomförande och uppföljning av miljöprogrammets delmål sker i respektive nämnd- och styrelses verksamhetsplan. Stadsledningskontoret anser att indikatorer bör även utvecklas för genomförande och uppföljning av hållbar IT på motsvarande sätt som för miljöprogrammets delmål och hållbar IT bör också integreras med respektive nämnds och styrelses verksamhetsplan.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget är otidsenligt

Det förefaller att vara en anakronism att utforma ett särskilt ledningssystem för IT. Ingen skulle komma på tanken att utforma en vägledning för en verksamhets hanterande av papper och penna. IT är inte verksamhet i sig utan ett medel för att effektivisera och förbättra olika

former av verksamheter. Det rimliga är att varje verksamhet har ett miljöledningssystem där IT-ingår. Det anges också att standarden kan integreras med andra miljöledningssystem och vägledningen syftar till att underlätta ett sådant arbete. Det är bra. Men hela inriktningen på dokumentet är att betrakta IT som en verksamhet i sig. Det menar förvaltningen är ett förlegat synsätt.

Bra IT är underlättar hållbarhetsarbetet

Bra, dvs snabb, stabil och verksamhetsinriktad IT underlättar ofta för olika verksamheter att i övrigt bedriva ett hållbart arbete. Självklart skall man minimera IT-verksamhetens egen miljöpåverkan, men det finns en fara att suboptimeringar uppstår. Det är ingen vits med datorer med bra energiprestanda, men dålig IT-prestanda.

Självklart kan IT vara – och är ofta – ett viktigt arbete för att förstå, effektivisera och underlätta för en verksamhet. Det påtalas också i förslaget. Men redovisningen ger i hög grad en uppräknig av ett stort antal självklarheter. Förslaget tycks också kunna leda till ett mycket omfattande administrativt arbete, som, om det inte integreras med en organisations kärnverksamhet, tycks ge mer byråkrati utan motsvarande miljönytta.

Det är också av central betydelse att IT styrs av de operativa verksamheternas krav. Det är inte alltid fallet. Inte sällan kräver IT-ansvariga att få utforma IT-system utan någon hänsyn eller förståelse för produktionens krav. Utan ett tydligt sådant ställningstagande i standarden risker förslaget att bidra till produktionens alienering inför IT.

Förslaget är för abstrakt

Sjelva förslaget är mycket abstrakt. Det naturligtvis ofrånkomligt eftersom standarden är tänkt att användas av en rad sinsemellan mycket disparata verksamheter. Enligt förvaltningens mening ger den lite vägledning för den som vill använda IT för att minska en verksamhets miljöpåverkan.

Självklart är det värdefullt att en verksamhet ställer upp tydliga och mätbara mål för sin verksamhet och att dessa mål integreras med verksamhetens miljömål. Men att bara ange att mål skall sättas upp ger ju föga vägledning för en verksamhet som vill minska sin miljöpåverkan med hjälp av IT. Självklart är IT en av ledningens viktigaste verktyg, men även om det inte alltid är fallet förefaller det som ett väl trivialt påpekande att ledningen bör engagera sig verksamhetens IT-strategi. Det är som att påpeka att Volvos ledning med fördel bör intressera sig för hur bolagets fabriker fungerar.

Även i övrigt innehåller förslaget en rad självklarheter, som att man bör ha rätt kompetens, dokumentation, uppföljning, att man kommunicerar verksamhetens mål inom oka nivåer i organisationen etc. Dessa truismer kan få kontraproduktiv verkan om inte standarden tydligt anger att man här utsäger det självklara.

Det spontana intrycket är att författarna till förslaget uppfattar verksamhetsledare på olika nivåer som tanklösa, obegåvade och utan intresse för den verksamhet de bedriver. Det kan möjligen förekomma, men torde väl ändå höra till undantagen. Sjelva förhållningssättet i standarden behöver ges en grundlig översyn.

Bilaga A innehåller en rad exempel på hur IT kan användas för att effektivisera en verksamhet och minska dess miljöpåverkan. Det är bra med konkreta exempel, men ofta ger redovisningen ingen helhetsbild av effekterna. Tunna klienter kan naturligtvis vara bra, men klarade man verksamhetens funktionalitetskrav – eller anpassades produktionens krav till IT-standard. Digitala utskick av nämndhandlingar leder inte med nödvändighet till förbättringar och inte ens till miljönytta. Det är en enligt förvaltningens erfarenhet en mycket mer komplex och sammansatt bild av miljöpåverkan. Samlastning kan vara utmärkt och bör självfallet eftersträvas, men blev det bättre för produktionen? Erfarenheterna från Stockholms stad är inte entydiga. Print on demand system av det slag som anges i A 1.15 (sid 35) där varje användare skall hämta ut sina utskriften genom att man drar ett id-kort i skrivaren är en typisk vederstygglighet som sinkar produktionen och skapar irritation och suboptimeringar. Minskad datalagring kan vara en fördel, men riskerar obönhörligen att medarbetare sparar papperskopior eftersom man inte har effektiv tillgång till de digitala utgåvorna.

Man saknar genomgående problematiseringar och förståeles för målkonflikter. IT-

lösningar kan vara utmärkta och förbättra funktionalitet och produktion. Men det går inte med automatik. Standarden måste tydligare påminna om att produktionens krav skall vara styrande när IT-system införs och utformas. IT är en servicefunktion. Inte ett ledningsorgan.

Upphandling av IT

Bilaga C ger en starkt förenklad bild av upphandlingsreglerna. I SOU 2013:12 Goda affärer – en strategi för hållbar offentlig upphandling har utredaren – Anders Wijkman – förtjänstfullt utvecklat problemen med nuvarande lagstiftning. Det går att ställa miljökrav vid offentlig upphandling, men inte vilka som helst och man måste göra det på rätt sätt. Det vore rimligt att standarden redovisar även en del av problemen.